

PŘÍBĚHY Z KRAJINY BOROVIC,
SKAL A ZUBRŮ

FOTO VYDÁNÍ

Kaskády Ralska

Životodárnou vodu i okouzující tvář dávají krajině mezi Bezdězem a Ralskem kaskády rybníků, které se táhnou lesnatou krajinou. Řada z nich patří k nejstarším vodním dílům, která do české krajiny člověk zasadil. A řada také z mapy v minulosti zmizela či byla zničena sovětskými vojsky. Vojenské lesy však většinu vrátily zpět.

Foto: Lukáš Kovár

HISTORIE RALSKA

ZEMĚ HVOZDŮ MEZI ČECHY A LUŽICÍ

Ralskem procházeli již mamuti, nejstarší lovci Homo heidelbergensis nebo Homo neanderthalensis, na Židlově se dochovaly stopy po osídlení prvními zemědělci v mladší době kamenné. Již okolo 10. století krajinou pod vrchem Ralsko vedla významná obchodní trasa, až do 12. století však byla celá krajina mezi Bezdězem a Ralskem pokryta hlubokými temnými hvozdy a civilizace se jí vyhýbala až do chvíle, kdy sem král Přemysl Otakar II. povolal kolonisty z Míšeňska. Na kopcích nad hvozdy vyrostlo několik hradů Koruny České, mezi nimi i Bezděz, na vymýcených bezlesích vznikla tři královská města – vedle Bezdězu, Doksy a také Kuřívody (dnes Kuřívody).

Civilizační boom, plánovaný korunou i šlechtickými rody Ronovců a Markvarticů se však nedařilo podle

plánu. Města a obce vznikala a zase zanikala jak na běžícím pásu. Málo úživná půda, nedostatek vláhy a nerostných surovin byly kombinací, která osadníkům nenabídla příliš příhodné podmínky pro obživu, ucházející byznys koukal jen ze servisu na prosperující obchodní stezce z Čech do Lužice, kolem které vznikaly hlavní osady.

Začátky lesnictví, zemědělství a rybníkářství

Divoké hvozdy však přeci jen pozvolna nahrazovala lidmi kultivovaná krajina. Vedle pastvin a polí začal měnit původní podobu i les, kde se stále více projevovala změna dřevinné skladby. Specifický ráz krajiny mezi Doksy a Mimoní však dal především poměrně významný prostor rybníkářství, které zde zažilo boom ve

13. a 14. století. Jedním z prvních místních rybníků byl Břehyňský. Předpokládá se, že vznikl někdy mezi roky 1366 až 1460, což z něj činí jeden z nejstarších českých rybníků. Vodní dílo má úctyhodnou rozlohu 94 hektarů, byť velkou část plochy, okolo 40 hektarů, dnes tvoří zarostlé mokřady s pobřežní vegetací. V roce 1366 založil Karel IV. u Doks Velký rybník – dnešní Máchovo jezero, další velké rybníky (Novozámecký, Holanské rybníky) jsou o něco mladší.

Krajina strážena čtyřmi hradmi

Ralsko bývá někdy vzletně nazýváno krajinou mezi Bezdězem a Ralskem. Dva starodávné hrady totiž dominují od jihu i severu přístupu do této lokality. Méně lidí už zná další dvě historické opevněné stavby Ralska, které

však měly ze strategického hlediska neméně důležitou úlohu.

Bezděz je však beze sporu nejznámější památkou, královský hrad se rozkládá se na území lesní správy VLS Břehyně. Zřícenina hradu Ralsko pak shlíží na okolí z výšky čtyř set metrů. Hrad byl založen rodem Vartenberků v polovině 13. století na obranu okolních obchodních cest. V době husitských válek bylo Ralsko strategickou základnou kališníků na severu a jejich posádka se zde udržela dlouho i po pádu radikálních herezitů u Lipan, v druhé polovině 15. století se pak pevnosti zmocnili během nájezdů Lužičané, kteří s Vartenberky vedli válku kvůli sporu o hrad Grabštejn. Ty později vystřídali loupeživí rytíři, kteří zde provozovali podlouhounou mincovnu, na konci 16. století však hrad již je podle dobových pramenů chátrající neobydlenou ruinou.

Méně známou, historicky však významnější pevností Ralska byl hrad Děvín, který se rozkládal na pahorku u Hamru na Jezeře na území spravovaném lesní správou VLS Hamr. Založili jej v polovině 13. století Markvarticové. Ještě před koncem století však přešel do majetku krále Přemysla Otakara II., a následně jej získali Vartenberkové. Kdysi mohutná

pevnost, z níž se dochovalo jen torzo, sloužila k ochraně strategické obchodní cesty vedoucí do Lužic a odolávala dlouho všem nájezdníkům – od husitů přes lužická vojska. Pobořen byl až Švédové během 30tileté války.

Čtvrtou strategickou středověkou pevností Ralska pak byl hrad Vartenberk, o němž se první písemná zmínka datuje do roku 1281. Původní gotickou pevnost, později přestavěnou na zámek na vrchu v městě Stráž pod Ralskem (dříve také Varternberk) založil opět vlivný rod Vartenberků, který dědičně od roku 1283 zastával úřad nejvyššího číšníka českých králů a jeho členové předsedali zemskému soudu i zastávali funkci pražského purkrabího. Rodový hrad sloužil k ochraně obchodní žitavské záhvozdské cesty, za husitských válek byl hrad v roce 1426 obsazen sirotky. V 15. století byl hrad přestavěn na zámek, během 30tileté války vypleněn.

Nástup Valdštejnů do Ralska

Dlouhodobou dominanci Vartenberků v Ralsku, financovanou z výnosů vybíraných cel na obchodních cestách, nabouraly husitské války. Husité vyplenili Mimoň a klid regionu nepřinesla ani jejich porážka – dílo

zkázy dokonaly obchodní války Vartenberků s Lužickými pány. Po Bílé hoře se největším hráčem v regionu stal Albrecht z Valdštejna, který zde získal majetky díky konfiskacím i nákupům.

Návrat lesa

Přeměna neobydlených hvozdů v Ralsku, které protínaly jen obchodní stezky, na intenzivně využívanou krajinu začala ve 14. století. Dramatický úbytek listnáčů zde souvisel s nástupem uhlířství, od 15. století nastalo masivní drancování původních pralesních porostů. Nicméně málo úživné půdy se po odlesnění rychle vyčerpávaly a tak je hospodáři rychle opouštěli a vraceli zpět lesu.

Husitská hereze a pak třicetiletá válka vedla k zániku celé řady osad v Ralsku. Úbytek obyvatel zastavil mýcení lesních ploch a dříve obdělávaná půda začala opět zarůstat náletovými dřevinami. Rozvoj průmyslových odvětví v okolí znamenal pro ralské lesy opět výraznou zátěž, danou poptávkou po dříví, na přelomu 18. a 19. století nastoupila díky poptávce po technických dřevinách zalesňovací mánie, která v Ralsku vedla k přeměně lesů na borové a smrkové monokultury.

OD AFRIKAKORPS, PŘES IZRAELSKÉ PILOTY AŽ PO ODSUN SOVĚTSKÝCH VOJSK

Příběh Ralska ve 20. století je ukázkou řady dějinných paradoxů zmítajících novodobými dějinami Evropy. Z malebné krajiny lesů a pískovcových skal se za první republiky stalo vyhlášené letovisko, po Mnichově zde vzniklo cvičiště německé armády, kde se nejdříve před slavnými africkými boji cvičil Rommelův Afrikakorps a na letišti v Hradčanech předvádělo v závěru II. světové války své letecké umění Hitlerovo nejvyhlášenější stíhací eso Hans-Ulrich Rudel. V roce 1968 pak prostor obsadila sovětská armáda, která zde setrvala až do pádu železné opony.

Na územích, která sloužila či slouží jako vojenské újezdy, najdeme vždy místa zaniklých obcí či sídla, z jejichž bývalého rozpuku zbylo jen torzo. V Ralsku jsou nejčastěji v tomto kontextu zmiňovány Kuřívody, avšak místem, které zde nejvíce zažilo zvraty novodobých dějin, jsou zcela jistě Hradčany.

Bývalé oblíbené židovské letovisko

Obec v samotném srdci Ralska na břehu Hradčanského rybníka dnes má jen pár domů a působí ospale. Epicentrem dění je zde v sezóně Informační středisko VLS, odkud se rozbíhají „porevoluční“ turistické a cyklistické stezky do okolní unikátní přírody. Nenajdete zde ani restauraci.

O to je těžší si představit, že německá obec Kummer, jak se dříve Hradčany jmenovaly, byla za první republiky jedním z nejvyhledávanějších letovisek, jehož velikost a sláva konkurovaly nedalekým Doksům na Máchově jezeře.

Vesnice ležící 4 kilometry od města Mimoň k tomu ostatně měla a má stá-

le dostatečné předpoklady - okolní přírodu s hlubokými lesy a pískovcovými skalami i velkou vodní plochu jako dělanou k rekreaci. To byly hlavní benefity, které za první republiky z Hradčan udělaly vyhlášené letovisko s hotely, kavárnami, obří pláží a dalšími službami, které zažívalo vrchol ve 30. letech minulého století. Tehdy vesnice měla 97 domů s 383 obyvateli (dnes zde v 58 domech nežije ani polovina tohoto počtu). Na rozdíl od celé řady okolních sídel byla elektrifikovaná, měla telefonní spojení a obecní dvojtřídku. Menší část obyvatel se tehdy živila v lesích, zatímco většina se starala o výletní klientelu, která se nejvíce rekrutovala z řad bohatých židovských rodin z Prahy. Ti Kummer využívali jako trvalé odpočinkové a sportovní zázemí, a tak téměř polovina domů ve vesnici byla přizpůsobena pro příjem a ubytování sezónních návštěvníků.

Epicentrem všeho dění v té době byla půlhektarová písčitá pláž na břehu Hradčanského rybníka se zázemím, půjčovnou loděk, tenisovými kurty a dalšími službami, na kterou navazovala síť hotelů. Vybavením, službami, mezi které patřila například výuka plavání či gymnastické kurzy, se letovisku nemohlo žádné jiné na severu Čech tehdy rovnat.

Letecké eso luftwaffe Hans-Ulrich Rudel

stále v epicentru dění pak byl určen hotel „Na pláži,“ který přímo navazoval na rekreační zónu u vody a nabízel vedle ubytování také kavárnu a restauraci.

Levnější ubytování pak nabízely hostince Hubertus a U hradčanských hor, penzion Frichs a také ubytovací kapacity v dalších domech v obcích. Hosté měli k dispozici trafiku, taneční lokál v jednom z hostinců, a také dámského i pánského krejčího, kadeřnický a holičský salon, dvojici obchodních domů a řeznictví s uzenářstvím. Z Hradčan se, stejně jako dnes, rozbíhaly na všechny strany výletní trasy - na Staré Splavy u Máchova jezera, do Hradčanských stěn, na Boreček i do Kuřívod.

Idyla v Hradčanech však na konci třicátých let ukončilo setkání největších evropských politických hráčů tehdejší doby v Mnichově. Když Adolf Hitler 6. října 1938 překročil ve svém mercedesu státní hranici u Šlukova a navštívil od Hradčan půl hodiny jízdy vzdálený Cvikov, byl zdejší symbióze bohaté židovské klientely na straně zákazníků a prosperujících německých poskytovatelů rekreačních služeb konec.

Simulace Afriky a Hitlerovo letecké eso

První skutečně velké využití území Ralska pro výcvik vojsk je spojeno s expedičním sborem německého Wehrmachtu, který zde v roce 1942 simuloval realitu afrických bojů. Cvičiště Rommelova Afrikakorpsu se rozkládala za Mimoní směrem na Hvězdov a výcvik jednotek, připravujících se na boje u dalekého Maghrebu, zde dokládají nálezy munice. Speciálně se zde cvičily pěší

Hosté měli na výběr ze služeb tří místních hotelů. Ti nejnáročnější volili podnik s názvem Lipský dvůr s deseti pokoji, kavárnou a luxusní zasklenou

verandou i garážemi pro vozy hostů, spíše rodinnou dovolenou v klidném prostředí polosamoty u lesa nabízel „Lesní domov,“ pro ty, kteří chtěli být

protitankové jednotky a zkoušely prototypy nových zbraní. Konkrétně Panzerschreck, vytvořený na základě v Tunisu ukradené americké bazuky.

Již ve 30. letech vznikly také první plány na výstavbu letiště na polích u bývalého letoviska v Hradčanech. Mělo jít o tzv. „zastřené letiště“ sloužící čs. armádě v době mobilizace či cvičení. S výstavbou však začal až v březnu 1945, tedy těsně před koncem války, Wehrmacht. Němci tehdy stahovali svazky luftwaffe, často značně zdecimované boji na frontě, do relativně klidného zázemí k doplnění či přezbrojení. Využili k tomu i letiště v Hradčanech a na nedalekém Hvězdově, a také zde začali v dubnu budovat betonovou přistávací plochu. A tak se také stalo, že zde několik dní před koncem nejkrvavější války v dějinách lidstva přistálo největší letecké eso luftwaffe Hans-Ulrich Rudel. Kontroverzní německý pilot a oddaný nacistů měl na svém kontě neuvěřitelných 2400 bojových letů, během kterých zničil 519 tanků, čtyři obrněné vlaky, 2 křižníky, bitevní loď, torpédoborec a potopil 70 menších plavidel. Sestřelil také 9 letadel a sedm blíže nespecifikovaných stíhaček. Veterán bojů u Stalingradu rok před tím, než se objevil v Ralsku, zažil například neuvěřitelnou příhodu na východní frontě, kde přistál za nepřátelskými liniemi, aby zachránil německou jednotku. Letadlo však zapadlo do bahna a tak se Rudel se svým palubním střelcem vydává na útěk, během něhož musel přeplavat 600 metrů ledového toku ukrajinské řeky Dněstr. Jeho střelec utonul,

německý major byl však úspěšný a dostává za to od Hitlera rytířský kříž se zlatými dubovými ratolestmi, meči a brilianty, což je mimochodem vyznamenání, které Vůdce osobně vymyslel jen kvůli němu.

V únoru 1945 je však sestřelen a přichází o nohu. Po rekonvalescenci po amputaci opět usedá do letounu a 1. dubna 1945 přistává v Ralsku, kterému věnuje vzpomínku i ve své knize v souvislosti s dramatickou událostí, kterou zažil dva dny po přiletu, a jež zhatila plány nacistů na výstavbu letiště. Rudel právě přistával po exhibičním letu pro místní obyvatele, když na stavbu letiště zaútočili spojenci:

„Když přistávám, všichni vojáci mi rozčileně mávají a ukazují nahoru. Dívám se vzhůru. V trhlínách ve vysoké mlze je vidět americké stíhače

a stíhací bombardéry. Krouží tam mustangy a thunderbolty. ...Mne si nahoře nevšimli, jinak bych je také viděl. Thunderbolty mají zavěšené pumy a vypadá to, že něco hledají. To bude platit našemu letišti. Poskakují rychle, pokud se něco takového dá tvrdit o jednohém člověku se sádrovým obvazem, k bojovému stanovišti, a všichni se mají hned ukryt. Děti posílám do sklepa, protože tam budou alespoň jistě před střepinami. Jinde ne, protože osamocené stojící dům na našem letišti by mohl jednoho z těch hochů určitě dráždit. Jdu do domu jako poslední, abych uklidnil děti, a již padají bomby, některé těsně vedle budovy. Řinčí okenní tabulky, smetlo to polovinu střechy... Mezi dětmi není naštěstí nikdo zraněn a je mi líto, že je to z nevinné letecké romantiky vytrhlo do drsné skutečnosti.“

Rudel Ralsko opustil 8. května, kdy vstoupila v platnost bezpodmínečná kapitulace, po válce uprchnul do Argentiny, ještě v roce 1951 o sobě dává světu vědět, když jako první handicapovaný horolezec na Silvestra zdolává nejvyšší americkou horu – zrádnou sedmitisícovou Aconcaguu. Zarputilý obdivovatel Hitlera umírá v roce 1982.

Vojenský výcvikový tábor Bezděz

Krátce po odchodu Hitlerova stíhacího esa opouští krajinu mezi Bezdězem a Ralskem také německé obyvatelstvo v rámci poválečného odsunu. 30. října 1946 rozhodla vláda o zřízení Vojenského výcvikového tábora Bezděz a s příchodem dalšího

roku již byla oblast vysídlena od zbytku starousedlíků i nových obyvatel. Vojenský újezd Ralsko zde byl zřízen v polovině roku 1950, o dva roky později rozšířen a začal sloužit československé armádě, ale také tehdejšími spojencům. V Ralsku tak cvičili izraelská parašutisté, své první zkušenosti zde na letišti u bývalého oblíbeného letoviště Kummer získávali také piloti mladého židovského státu.

Po 21. srpnu 1968 prostor obsadila sovětská vojska, která zde setrvala až do roku 1989. Ve čtvrtek dopoledne 30. května 1991 vyjel z Mimoně poslední sovětský transport směrem na východ, v září pak federální vláda rozhodla o zrušení výcvikového prostoru pod Bezdězem. Ralsko se tak stalo, společně s Dobrou Vodou a s Mladou, prvním českým vojenským újezdem po pádu železné opony, který se kompletně otevřel veřejnosti. Nadále však v něm hospodaří lesníci Vojenských lesů a statků.

Odjezd sovětských vojsk

PŘÍBĚH LESNÍKŮ VLS MEZI BEZDĚZEM A RALSKEM

Zažili militarizaci po odsunu sudetských Němců, po desetiletí také každodenní realitu „dočasného“ pobytu sovětských vojsk, museli se porovnat s uranovou výrobou, jejíž důsledky region kolem Mimoně řeší dodnes. V socialistické realitě se jim podařilo vybudovat dobře prosperující zemědělskou výrobu, která se vedle lesnictví stala druhým pilířem hospodaření severočeské divize, aby o ni následně v privatizační horečce devadesátých let přišli. Mimoňští kolegové zkrátka byli skoro u všeho, co hýbalo poválečnými dějinami na severu Čech.

Krajina borovic – tak se někdy vzletně říká lesnatému území mezi Bezdězem a Ralskem kvůli převládající druhové skladbě. Tuto podobu bývalé hvozdě získaly v polovině 19. století, kdy byl na Dokesku vytěžen dub, který se hojně používal po transportu po řece Labi v dalekých přímořských destinacích na stavbu lodí, a nahradila jej borovice. A do této krajiny nastoupili krátce po válce lesníci VLS.

Lesníci a zemědělci začínali zvlášť

Převod lesních pozemků a zemědělského půdního fondu pod vojenskou správu v Ralsku začal v roce 1947. Poválečné Československo zde majetkově konsolidovalo státní lesy, které byly konfiskovány po poválečném odsunu s obecními majetky, ale i církevními. Na základě Benešo-

vých dekretů zde stát vyvlastnil také pozemky velkých šlechtických rodů Waldsteinů, Rohanů a Hartigů.

V lesích nového vojenského výcvikového prostoru československé armády začaly hospodařit Vojenské lesy Mimoň, zemědělské správy pak organizačně spadaly pod Vojenské statky ve Stráži pod Ralskem. Rozsáhlé území mezi Bezdězem a Ralskem

František Loula, jelen 216 CIC

Jaroslav Hrná, lesník

Lesní Luboš Houska s uloveným kňourem

od roku 1951 začala spravovat šesti-
ce lesních správ - Plouznice, Ralsko,
Hamr na Jezeře, Kuřívody, Mukařov
a Osečná. Organizační struktura VLS
v Ralsku, ostatně stejně jako jinde
se však v 50. letech poměrně dy-
namicky, a často chaoticky, změnila
v návaznosti na ekonomicky divo-
ké experimenty spojené se státním
plánováním až do roku 1956, kdy
u státního podniku došlo k decen-
tralizaci řízení a stabilizaci výrobní
struktury. V realitě Ralska to mimo
jiné znamenalo položení základního
kamene dnešní divize, kdy ze samo-
statné organizační jednotky v Mimoní
spravující lesy a svébytného státní-
ho podniku Vojenské statky ve Strá-
ži pod Ralskem stal konsolidovaný
ekonomický subjekt. K němu byla
přičleněna i nejstarší „vojenská“ lesní
správa v Lipníku, spravující majetky
v milovickém výcvikovém prostoru.

Dva hospodářské pilíře v Ralsku

Ještě na konci 50. let podnik zažil
boom v zemědělství, a především
v živočišné výrobě. Prakticky po celá
šedesátá léta stavy dobytka stoupa-
ly a VLS řešily neustále nové a nové
výzvy při investicích do stájových ka-
pacit i následných výrobních zaříze-
ní. Zemědělství se tak v 70. letech stalo
druhým, rovnocenným pilířem hos-
podaření v Mimoní.

Se vstupem vojsk Varšavské smlou-
vy na československé území v srpnu
1968 začal dočasný pobyt sovět-
ských vojsk, který se v Ralsku protáhl
na více než dvacet let. Především pro
lesníky VLS odchod československé
a nástup sovětské armády přinesl
celou řadu změn a výzev. Sověti,
kteří mezi Doksy a Mimoní zaujali
strategicky druhou linii za domácími
brannými silami od Železného opony,
území vojenského prostoru začali
využívat daleko intenzivněji - cviči-
ště se rozšiřovala, stejně jako letiště
v Hradčanech, po lesích rostly vojens-
ké, ubytovací i hospodářské stavby
(často načerno). Pro VLS zvýšený vo-
jenský ruch znamenal větší objem
těžeb při odlesňování nových lokalit
pro výcvik.

Uranová stopa v krajině

K tomu přišel další výrazný zásah do
hospodaření VLS. Ve Stráži pod Ral-
skem, Hamru na Jezeře a okolí do-
stala zelenou chemická těžba uranu.
První průzkumy ložisek strategické
suroviny pro jaderný průmysl zde
proběhly již v roce 1964, s ekono-
micky i ekologicky diskutabilním způ-
sobem těžby metodou podzemního
chemického loužení uranu, se začalo
ale až po sovětské okupaci. Krajinu
kolem kopců Ralsko a Lipka zača-
lo provrtávat potrubí, rostly těžební
věže, technologické a dopravní stav-

by, ale také odkalovací nádrže. Kvůli
těžbě bylo dokonce na několik let vy-
puštěno i jezero v Hamru. Pro lesníky
to vše znamenalo postoupení dalších
lesních i zemědělských pozemků ve
prospěch průmyslové výroby.

Restituce, privatizace a nesplněné sny

Uranovou těžbu pod Ralskem na-
konc zastavily porevoluční vlády,
nástup 90. let však přinesl nové
změny. Vojenský výcvikový prostor
v Ralsku i Mladé opouštěla sovětská
vojska a československá armáda se
sem neplánovala navracet, a tak sem
nastoupila silná společenská poptáv-
ka po restitucích a privatizaci. První
restituční nároky byly vzneseny po-
tomky rodu Lobkowiczů a jednalo se
o pozemky na lesní správě Břehyně.
Privatizační proces pak proběhl u di-
vize Mimoň ve třech etapách, ve kte-
rých se stát zbavil zemědělské půdy,
nemovitostí a také bytového fondu.
V roce 1996 byla privatizace zakon-
čena soutěží na majetek zemědělské
správy Náhlov a po jejím skončení
se z divize v Mimoní, kde agrární vý-
roba hrála rovnocennou roli s lesní,
stala téměř čistokrevná lesnická or-
ganizační jednotka s čtveřicí lesních
správ. Ze sedmi stovek zaměstnanců
zbylo 234.

Události v Ralsku i v Mladé plnily
stránky novin i relace televizního
zpravodajství ještě léta po odsunu
sovětských vojsk. Živily je mimo jiné
bombastické strategické plány na
komplexní využití celého území. Pa-
daly nápady od safari výběhů pro
nosorožce, přes největší evropská
golfová hřiště až po zimoviště cirku-
sů, od reality odtržené nápady se tý-
kaly také využití hradčanského letiště.

Nakonec z nich sešlo a Ralsko se sta-
lo unikátní přírodní lokalitou, z níž
postupně mizí pozůstatky jeho vo-
jenské historie. Lokalitou, kde citlivě
hospodaří lesníci VLS a kam rádi jezdí
milovníci přírody, kteří si krajinu bo-
rovic, rybníků, skal, vlků a zubrů za-
milovali stejně jako lidé, kteří zde žijí.

*V článkách o historii Ralska byly
hojně využity materiály a informace
Jiřího Křivánka z připravovaného
Almanachu divize VLS Mimoň.*

Kolektiv LS Dolní Krupá, 1977

SILNÝ TANDEM Z MIMONĚ

První vystudovala ekonomii a k lesnické firmě se dostala spíše náhodou, druhý pak byl jako kluk z podnikové hájovny k lesnictví předurčen a málem se lesníkem nestal. A oba jsou dnes již dlouhá léta oporami divize VLS v Mimoně i celého podniku. Eva Mocková a Stanislav Zvolánek.

Tahle dvojice je dlouhodobým motorem vojenských lesů na severu Čech. Stanislav Zvolánek je zde hlavním inženýrem, Eva Mocková ekonomkou. Dáma ze Zákup navíc působí ve vrcholných statutárních orgánech státního podniku – v dozorčí radě.

Za počítači k VLS

K lesnictví nikdy neinklinovala, přesto jej její celá profesní kariéra spojuje s Vojenskými lesy. Vystudovala prestižní Vysokou školu ekonomickou v Praze, kde se specializovala

na počítačové systémy. Když se vrátila domů do Zákup, dozvěděla se o zajímavé práci u Vojenských lesů a statků v osm kilometrů vzdálené Mimoně. Přihlásila se a práci dostala. Psal se rok 1981, firma IBM sice právě uvedla na americký trh své první PC, ale československému světu IT stále kralovaly děrné pásy a štítky.

„Byla to vlastně náhoda, o volném místě jsem se dozvěděla od sousedky. Hned jsem si řekla, že to zkusím. Mojí branží byla ekonomika se zaměřením na matematické výpočty a „vojáci“ měli tehdy kvalitní počítačové vybavení, vysvětluje ekonomka ze Zákup.

V Mimoně právě v té době používali VLS první počítačové systémy – pořizovače dat, které zaznamenávaly ekonomickou evidenci na děrné pásy.

Z lesa oklikou do lesa

Stanislav Zvolánek oproti tomu pochází z lesnického prostředí. Vyrostl na hranicích bývalého vojenského újezdu v Dolní Krupě v rodině hajného. Přesto se kluk z hájovny na samotě dostal k lesnictví oklikou. Zatímco klasický příběh u VLS vede po základní škole na „lesárnu“, Zvolánek zamířil na gymnázium do Mnichova Hradiště za klasickým všeobecným vzděláním. „Hodně jsem se v tom věku věnoval sportu, hlavně fotbalu. A táta nebyl přesvědčený, že mám o lesnictví skutečný zájem a tak nechtěl, abych se v té době specializoval, než si to rozmyslím,“ popisuje Stanislav Zvolánek.

Po maturitě Zvolánek chvíli pracoval v Ústavu pro hospodářskou úpravu lesů a po vojně už jeho kroky zaměřily do Brna na Mendelovu univerzitu, kde absolvoval obor lesní inženýrství. V roce 1989 pak nastoupil k Vojenským lesům a statkům na lesní správu Dolní Krupá. Nejdříve jako těžební technik, následně přešel na pozici zástupce vedoucího správy a o dva roky později již už zde lesní výrobu řídil. Na divizi do Mimoně se přestěhoval v roce 2005 na pozici hlavního inženýra.

Roky obnovy

Zvolánek s Mockovou tak byli u hlavních událostí novodobé historie divize v Mimoně. Zažili investičně náročnou obnovu lesů i cestní síť po sovětské armádě, obnovu kaskád rybníků v Ralsku, budování Informačního centra VLS v Hradčanech s dalšími investicemi do turistické infrastruktury, ale také třeba počátky lesní pedagogiky, která měla u VLS kořeny právě v Mimoně. A také třeba budování dvaatřicetkilometrového plotu kolem obory Židlov. V době, kdy tehdejší divizní ředitel Jiří Janota

odešel do Prahy řídit VLS, tandem Mocková-Zvolánek zajišťoval chod divize.

Za největší přelom v ekonomice divize oba shodně považují, že divize v Ralsku přišla o svou silnou zemědělskou výrobu. „Hospodaření v lesnictví i zemědělství se pohybuje v určitých cyklech a dříve vždy druhý obor vyrovnával ekonomické propady v tom prvním a stabilizoval ekonomiku divize,“ vysvětluje Eva Mocková.

Ochotnice a producent Lesnického dne

Za hlavní výhodu pak – opět ve shodě – považují lidi na divizi. „Tady je naprostou samozřejmostí, že člověk přebírá zodpovědnost za to, co dělá. Na druhou stranu, pokud potřebujete pomoci, vždycky víte, že nejste sám,“ vysvětluje Zvolánek.

„Kolektiv byl tady vždy to nejcennější, za ty roky jsem nezažila den, kdy by se člověk kvůli někomu z kolegů netěšil do práce. Lesáci vždy drží při sobě – to se vidí v málokteré jiné branži,“ dodává Eva Mocková.

Eva Mocková se ve volném čase věnuje divadlu. Divadelní spolek Havlíček Zákupy, v němž působí, je nejstarším ochotnickým sborem na Českolipsku a působí v něm pětácti ochotníků. „Každoročně nastudujeme alespoň jednu pohádku a jedno představení pro dospělé,“ říká ekonomka z Mimoně.

Stanislavu Zvolánkovi na koníčky čas nezbyvá. A ten, co by zbyl, pohltí organizace největší lesnické akce pro veřejnost – Lesnického dne v Ralsku. Od roku 2007, kdy se poprvé odehrál Lesnický den ve „velkém formátu“ na Skelné huti, je Zvolánek hlavním producentem akce, který zajišťuje účinkující, vystavovatele, ladí program a stará se i o ubytování hostů.

„Začíná s organizací už v lednu a v červnu už na něj nemůžeme mluvit,“ směje se Eva Mocková.

Od ledna začne hlavní inženýr z Mimoně režirovat již třiačtyřicátý ročník.

DIVIZE TŘÍ MISTRŮ REPUBLIKY

Jeden machr s motorovkou, druhý ostrostřelec a třetí chlap jak hora, který má páry na rozdávání. Každý je jiný, přesto je spojují dvě věci. Pracují u mimoňské divize a patří ke špičce ve sportu, který provozují.

Tahoun z Milovicka

Malá vesnice Všejanya, ve které pětáctýřetiletý lesník VLS bydlí, na první pohled ničím příliš nevybočuje z koloritu okolních obcí v úrodném Polabí. Každoročně se zde však pořádá amatérské mistrovství republiky v přetahování lanem. „Jsme dost společensky žijící vesnice. Každoročně pořádáme Všejanské slavnosti a přemýšleli jsme čím je programově vyplnit. Tak vznikl nápad oživit tenhle dříve populární sport,“ vysvětluje Martin Sluka.

Letos se u nich Všejanské lano, které je nyní amatérským mistrovstvím republiky šestičlenných týmů v přetahování lanem, bude pořádat již poosmé. A tým lesníka VLS Všejanští tahouni v něm triumfoval v roce 2017.

Sport, který byl ještě ve 30. letech minulého století olympijskou disciplínou, má však dnes v českých poměrech poměrně komorní charakter. „U nás se každoročně na šampionát sejde šest sedm týmů. Především na britských ostrovech a v severských

zemích se oproti tomu dodnes jedná o velmi populární sport a tým tam mají v podstatě v každé vesnici, tak jako u nás například fotbal,“ popisuje Martin Sluka. Poměřit síly se zahraniční špičkou se však jeho týmu i přes národní triumf nepodařilo, přestože na oficiální mistrovství Evropy měli již nakročeno. „Nesplnili jsme ale váhový limit 780 kilo na tým, který v českých pravidlech nemáme. Prostě se nám nepodařilo zhubnout,“ směje se Sluka.

Národní šampionát ve Všejanech probíhá systémem soubroje každého týmu s každým. Následně semifinále a finále se pak „přetahuje“ na dva vítězné soubroje. Podle Martina Sluky v souboji rozhoduje váha týmu a také technika. Proti špičkovým týmům z Evropy však všejanští šampioni

k přetahování lanem stále přistupují především jako k zábavě. „Přes rok netrénujeme, vždycky až před závody,“ přiznává lesník z milovické lesní správy v Lipníku.

Účast národního šampiona v týmu má jistě svůj podíl také na úspěchu divize Mimoň na posledních ročnících Olšinské dvanáctky, kde je přetahování lanem tradiční disciplínou. Podle Sluky je to však na podnikovém sportovním klání „trochu jiná“ disciplína. „Na Olšíně týmy třeba šhubají lanem, což se podle pravidel nesmí. Za to by přišla diskvalifikace,“ vysvětluje.

K lesnické branži se Martin Sluka dostal přes myslivecký kroužek. Při studiu na střední lesnické škole v Trutnově pak absolvoval praxi u Vojenských lesů a statků v pěstební činnosti, po vojně pak nastoupil na lesní správu v Lipníku. S rodinou bydlí na hájovně Boží dar.

Jak to bude dál s jeho dvěma vášněmi, kterými je les a přetahování lanem, je podle lesníka VLS ve hvězdách. „Syn o myslivost nemá zájem a stejně nejisté je to i s pokračovateli

tradice tahání lanem ve Všejanech. Tým má věkový průměr přes 45 let,“ uzavírá.

Ostrostřelec Rybín

Parcourové podnikové střelecké závody vyhrává pravidelně, vyrostl na hájovně a střílel od dětství. Střelba je pro něj vášní, smyslem života a podřídil této vášni vše – od práce, přes koníčky až po soukromý život. Ke kulatým narozeninám si předloni nadělil dárek v podobě titulu Mistra České republiky v loveckém parcou. Jedenapadesátiletý Milan Rybín z lipnické lesní správy divize Mimoň je dnes jedním z nejlepších loveckých střelců v republice.

Jako kluk vyrostl na hájovně, kde se vše točilo kolem lesa a myslivosti. Loveckou pušku držel v ruce dříve, než většina jeho vrstevníků dostala první „špuntovku.“ K myslivosti jej jeho otec vedl odmala.

„Táta opracoval u VLS jako lesník, vyrůstal jsem s ním na samotě v hájovně, kde se všechno točilo kolem lesa a myslivosti. Zažil jsem úžasné dětství, kdy jsem od mala měl ne-

tušené lovecké možnosti, které by mi řada vrstevníků ani nevěřila. Už v šesti letech jsem měl uloveno to, co řada lovců považuje za úspěch v dospělosti,“ popisuje Milan Rybín.

Ke sportovní střelbě se pak dostal adolescentní lovec z lesů okolo Milovic na střední lesnické škole v Trutnově, začínal s malorážkou a kulovnicí, ve třetáku se dostal k brokové střelbě. Jeho výsledky už tehdy zaujaly tehdejší tréninkové specialisty, s aspirací do střediska vrcholového sportu však Rybín neuspěl. Lidem z reprezentační přípravy se zdál mladý lovec z lesa v sedmnácti už příliš starý pro sportovní dráhu.

Ostrostřelec z VLS tak po maturitě na několik let se sportovní kariérou seknul, vrátil se k ní až po letech práce v lese. Vrátil se k malorážce, na brokovnici přešel právě v době, kdy se v republice začala prosazovat novinka – parcourová střelba, která je dnes jeho dominantní disciplínou. Hned poznal, že je to jeho „šálek kávy.“

„Nechci říkat, že tradiční brokové disciplíny jako trap nebo skeat jsou pro blbě, ale proti parcou je to pro mě

Martin Sluka

Milan Rybín

nuda. Pořád to tam lítá stejně, kdežto v parcourové střelbě je úžasná ta variabilita, rozdílné podmínky, které každá střelnice má a kterým se musíte přizpůsobit. Je to takový golf mezi střeleckými disciplínami," vysvětluje lesník VLS z lesní správy Lipník.

Rybín se poměrně rychle zařadil v mladé disciplíně mezi národní elitu. Dostal se mezi špičku, k vrcholu však pořád něco chybělo. A tak se ambiciózní střílec rozhodl pro radikální krok. Všechno hodil za hlavu a začal znovu od píky. „Dostal jsem se na úspěšnost střelby někde kolem 85 procent, ale dál to už nešlo. Byl jsem samouk a došlo mi, že dělám řadu chyb, na kterých je můj střelecký styl založený. A tak jsem se ho rozhodl změnit, přeučit se na něco jiného," popisuje.

Razantní rozhodnutí s nejistým koncem sebou přineslo obrovský propad výkonnosti. Rybín, u kterého byli všichni zvyklí na elitní výsledky, se najednou na sportovních mítincích propadl v pořadí na chvost startovního pole. Trvalo to tři roky. Tři roky ironických poznámek a jizlivých úsměvů,

Milan Rybín s prvním muflonem

tři roky investovaného času, peněz a střeliva, do nejistého výsledku.

Po třech letech se vrátil v Bzenci, kde v roce 2017 vyhrál republikový šampionát. „Ještě jsem se trvale neusadil ve špičce, ale jsem zpátky a mám před sebou otevřenou cestu dál," komentuje to.

Ostrostřelec z VLS pracuje a loví na lesní správě v Lipníku, která spadá pod mimošskou divizi. Jeho nejoblíbenějším loveckým revírem je zápa-dočeská honitba ve správě státního podniku - Hradiště.

V jedenapadesáti letech ve vrcholovém sportu většina lidí již dávno ukončila sportovní kariéru, či je za zenitem. Nejde jen o fyzickou výkonnost, která nota bene ve střeleckém sportu není dominantním faktorem, často je to v hlavě, neochotě dál a dál se rvát se soupeři o výsledek. Tvrdohlavý lovec z divize Mimoň ale končit rozhodně nehodlá a jde do všeho po hlavě. Nevynechal v posledních letech ostatně ani jednu příležitost na podnikových střeleckých závodech ve Vrážích. Ani ty ostatně nebere jako společenskou povinnost a ze soupeřů z řad kolegů má respekt. „Ve vojenských lesích je celá řada opravdu kvalitních střelců," potvrzuje Milan Rybín.

Další splněný sen dřevorubeckého šampiona

Svůj první seniorský mistrovský titul získal již jako junior, od té doby přidal dvě stříbra a v roce 2017 druhý titul. Díky podpoře, kterou dřevorubec-kému sportu Vojenské lesy a statky věnují, o jeho úspěších či prohrách ví v podniku kde kdo. Koneckonců jsou VLS pravidelným pořadatelem národního šampionátu, který je součástí programu největší podnikové akce pro veřejnost - Lesnického dne v Ralsku. Už jako mladý lesní dělník působil mezi vrstevníky dost vyzrálé. Teď, když se věk pomalu, ale jistě, stáčí ke třicítce, je ten dojem naprosté nepřítomnosti dozvuků adolescentní nerozváženosti o to silnější. Dvojnásobný mistr republiky v práci s motorovou pilou Jindřich Fazekaš si jde cíleně za svým a na Skelné huti chce před prázdninami opět bojovat o místo na výsluní.

Jindřich Fazekaš

V lesích Ralska s motorovou pilou pracuje Fazekaš už devátým rokem. Nastoupil sem po krátkém intermezzu v soukromé firmě po absolvování lesnické školy v Hejnicích. Oproti stavu před čtyřmi lety, kdy jsme ho pro podnikový časopis poprvé zpozřídali, se na první pohled nezměnilo moc - dlouhé vlasy stále protažené řemínkem basebalky, zarostlá tvář, plandající kšandy pracovních kalhot.

Při rozhovoru ale zjistíte, že se změnilo hodně. Dřevorubec, který se v rámci rodinné tradice u VLS vlastně vrátil ob generaci (jeho dědeček byl lesníkem na břehyňské lesní správě), má teď, vedle práce v lese a závodění s motorovou pilou, řadu dalších starostí-radostí. Z rodinného zázemí s matkou se přestěhoval do vlastního - pořídil si dům v Heřmanicích u Žandova, kde pěstuje dalšího své-

ho koníčka. „Se závoděním s motorovkou jsem začínal na střední škole v Hejnicích, ale už ve 14 letech jsem začal chodit do jezdeckého kroužku. Koně byl vždycky další můj sen," vysvětluje Fazekaš.

Dnes se mu u chalupy pasou dva jezdeckí koně. „Mám je jen na rekreační ježdění," směje se při otázce, zda z dřevorubec-kého sportu nehodlá přese-dlat na jezdecký sport. „Ale jako všechny radosti, je to i starost," dodává s tím, že v tréninku s motorovou pilou přesto nijak nepolevil.

A tak před letními prázdninami na Skelné huti bude Fazekaš útočit už na třetí mistrovský titul. „Ale nebude to jednoduché, národní špička se vyrovnává, rozhodují chybičky. Uvidíme, jak to dopadne," uzavírá sedmadvacetiletý dřevorubec VLS.

